Ķīlnieku sagrābšanas norobežošana no citiem pret personas brīvību vērstiem noziedzīgiem nodarījumiem

Larisa Doņina

*Rīgas Stradiņa universitāte, Juridiskā fakultāte,
Tiesību zinātņu katedra, Latvija
donina.larisa@gmail.com*

Kopsavilkums

Ķīlnieku sagrābšana, tāpat kā terorisms, narkotisko vielu un ieroču nelikumīga aprīte, mūsdienās ir aktuāla problēma gan noziegumu mēroga, gan to bīstamības dēļ. Turklāt ķīlnieku sagrābšana kā patstāvīgs noziedzīgs nodarījums normatīvajos aktos iekļauts diezgan nesen, un izpildvaras pārstāvji saskaras ar sarežģījumiem, lai pareizi noteiktu ķīlnieku sagrābšanas kvalifikāciju, jo Krimināllikumā minētas līdzīgas noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmes gan ķīlnieku sagrābšanas, gan nelikumīgas brīvības atņemšanas un personas nolaupīšanas gadījumā.

Raksta mērķis ir to problēmu izskatīšana, kuras saistītas ar ķīlnieku sagrābšanas kā noziedzīga nodarījuma norobežošanu no citiem pret personas brīvību vērstiem noziedzīgiem nodarījumiem.

Materiāls un metodes: veikta normatīvo aktu, tiesu prakses un zinātniskās literatūras analīze; iegūtie rezultāti tika novērtēti, izmantojot aprakstošo, analītisko un vēsturisko metodi; tiesību normu interpretācijai tika izmantota gramatiskā, speciālā juridiskā un vēsturiskā tiesību normu interpretācijas metode.

Šajā rakstā tiek apskatīts ķīlnieku sagrābšanas noziedzīgā nodarījuma sastāvs un problēmas Krimināllikuma 154. pantā reglamentētā norobežošanā no Krimināllikuma 152. pantā un 153. pantā minētā. Analizējot šo tematu, tika secināts, ka nepieciešams pilnveidot tiesību normas, kas ietvertas Krimināllikuma 154. pantā.

Atslēgvārdi: Krimināllikums, ķīlnieku sagrābšana, nelikumīga brīvības atņemšana, personas nolaupīšana, tiesību normu interpretācija.

levads

Ķilnieku sagrābšana nav jauna parādība, jo tā notika jau senā vēsturē. Sākumā ķilnieku sagrābšana tika uzskatīta par kara nozieguma daļu, bet vēlāk šis nodarījums parādījās arī miera laikā un kļuva par terorisma veidu. Ķilnieku sagrābšanas gadījumu skaita pieaugums, to smagums un starptautiskais raksturs lika aktivizēt starptautisko tiesībsargājošo organizāciju darbību un izstrādāt normatīvos aktus par ķilnieku sagrābšanu. Normatīvajos aktos šis pārkāpums tika kriminalizēts, un mūsdienās tas tiek izdalīts kā patstāvīgs noziedzīgs nodarījums.

Daudzās valstīs krimināltbildība par ķilnieku sagrābšanu iekļauta normatīvo aktu pantos par nelikumīgu brīvības atņemšanu vai personas nolaupīšanu, tomēr vairākumā valstu – arī Latvijā – ķilnieku sagrābšana, personas nolaupīšana un nelikumīga brīvības atņemšana tiek klasificēta kā patstāvīgi noziedzīgi nodarījumi. Tomēr šiem noziedzīgajiem nodarījumiem ir vairākas līdzīga sastāva pazīmes, un tāpēc pastāv risks noteikt nepareizu to kvalifikāciju, kas savukārt var novest pie mazāka soda vainīgajām personām vai to atbrīvošanas no soda izciešanas.

Ķilnieku sagrābšana Krimināllikuma 154. panta izpratnē

Noziedzīgs nodarījums – ķilnieku sagrābšana – minēts Krimināllikuma 154. pantā, kurā noteikts, ka ķilnieku sagrābšana saistīta ar draudiem noslepkavot, nodarīt miesas bojājumus vai turpmāk aizturēt personu vai personu grupu nolūkā piespiest izdarīt kādu darbību vai atturēties no tās, izvirzot to par noteikumu ķilnieka atbrīvošanai. Šā panta otrajā daļā paredzēta situācija, ka šādas pašas darbības vērstas pret nepilngadīgo vai šīs darbības izdara personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās. Krimināllikuma 154. panta trešajā daļā tiek minēta ķilnieku sagrābšana, kas izraisījusi smagas sekas vai vēsta pret mazgadīgo, vai sagrābšanu izdarījusi organizēta grupa.

Noziedzīga nodarījuma sastāvu veido četri nozieguma elementi. Noziedzīga nodarījuma elementu identificēšana nepieciešama, lai kvalificētu noziegumu, t. i., noteiktu, kuram Krimināllikuma pantam atbilst tieši šis likuma pārkāpums.

Saskaņā ar Krimināllikumu konkrēta nozieguma kvalificēšana jāsāk ar tā objektu. Latvijā Krimināllikuma 154. pantā minēts, ka noziedzīga nodarījuma objekts ir personas neaizskaramība un personiskā (fiziskā) brīvība [3, 387]. Tomēr, izskatot Krimināllikuma 154. pantā reglamentēto noziedzīgo nodarījumu, var minēt arī papildu objektu – “cilvēka dzīvību un veselību, ja prasību neizpildes gadījumā tiek draudēts ar ķilnieka nāvi vai miesas bojājumu nodarīšanu tam, kā arī valsts stabilitāti un drošību, ja vainīgais pieprasa veikt darbības, kas var izraisīt šo interešu apdraudējumu, piemēram, pieprasot atbrīvot no ieslodzījuma bīstamus noziedzniekus, izsniegt ieročus vai izpildīt noteiktas politiskas prasības” [7, 286].

*Larisa Doņina. Ķilnieku sagrābšanas norobežošana no citiem
pret personas brīvību vērstiem noziedzīgiem nodarījumiem*

Ķilnieku sagrābšanas nozieguma objektīvā puse izpaužas kā savstarpēji saistītas darbības, kuras tiek aprakstītas Krimināllikuma 154. panta pirmajā daļā. Šīs darbības ir sagrābšana vai aizturēšana, un tās ir saistītas ar draudiem noslepkavot, nodarīt miesas bojājumus vai turpmāk aizturēt personu, izvirzot nosacījumus ķilnieka atbrīvošanai. Šīm darbībām jābūt konsekvētām: vispirms sagrābšana vai aizturēšana, pēc tam draudu izteikšana un / vai turpmāka personas aizturēšana, kam seko prasību izvirzīšana kādai trešajai pusei.

Ķilnieku sagrābšanas un aizturēšanas veidi, izņemot draudus un fizisku vardarbību, var izpausties kā nolaupīšana ar viltu vai slēpta nolaupīšana, piemēram, guļošanas vai slimas personas nolaupīšana [10, 46]. Aizturēšana var izpausties arī kā personas turēšana slēgtā vietā, piemēram, dzīvoklī, pagrabā, raktuvēs vai elektrostacijā.

Analizējot Krimināllikuma 154. panta dispozīciju, var secināt, ka jēdzienā “sagrābšana”, kas saistīta ar fizisku vardarbību, netiek iekļauta personas slepena nolaupīšana, piemēram, personas ar kustību disfunkciju (mugurkaula traumas vai cita iemesla dēļ) nolaupīšana tiek izdarīta, nelietojot vardarbību, jo persona nespēj pretoties un saukt palīgā, – nodarījums notiek slepeni. Vēl var secināt, ka sagrābšana nav arī nolaupīšana ar viltu: nevar ar viltu vardarbīgi sagrābt personu, jo viltus saistās nevis ar vardarbības lietošanu, bet gan ar maldiem. Atbilstīgi šeit minētajam var secināt, ka Krimināllikuma 154. panta dispozīcijā netiek pilnībā aprakstītas nodarījuma objektīvās puses izpausmes.

Analizējot jēdzienu “aizturēšana”, var konstatēt, ka tas “nozīmē prettiesiskas vardarbīgas darbības nolūkā aizkavēt sagrābtās personas atbrīvošanu” [3, 388]. Tātad personas turēšana kādā slēgtā telpā var tikt attiecināta uz aizturēšanu, jo nolūks šajā gadījumā ir aizkavēt personas atbrīvošanu.

Noziedzīga nodarījuma sastāva objektīvās puses svarīga pazīme ir tā, ka noziedznieks neslēpj savas darbības, gluži pretēji – vainīgais paziņo trešajai pusei par savām pretlikumīgajām darbībām un ķilnieka atbrīvošanas nosacījumiem. Prasību izvirzīšana ir obligāta Krimināllikuma 154. panta pazīme, un tā var izpausties kā personas atbrīvošana no ieslodzījuma vietas, narkotisko vielu vai ieroču piegāde, lidaparāta nodrošināšana, naudas saņemšana u. tml. Prasības var tikt izvirzītas mutiski vai rakstiski, kā arī izmantojot trešās personas.

Krimināllikuma 154. panta otrajā daļā tiek runāts tikai par personu grupas rīcību pēc iepriekšējas vienošanās, kaut arī iespējami gadījumi, kad pirms nozieguma izdarīšanas personas nav vienojušās par ķilnieku sagrābšanu. Piemēram, var rasties šāda situācija: divas personas – A un B – atrodas bankā, kur A veic pārrunas par sava kredīta dzēšanu. Pārrunu laikā banka nepiedāvā A labvēlīgas iespējas dzēst kredītu. B visu šo laiku atrodas blakus A, bet B nav saistības ar A kredītiem bankā, tomēr B ir zināma A situācija, un B saprot, ka gadījumā, ja A nesarunās ar banku par kredīta dzēšanu, viņam un viņa ģimenei būs lielas problēmas. Tādēļ, ka neizdevās vienoties par kredīta dzēšanu, A, kam ir kredīts bankā, sagrābj par ķilnieku bankas darbinieku, izvirzot nosacījumu bankai dzēst viņa kredītu, un tikai tādā gadījumā viņš atbrīvos ķilnieku. Savukārt B, atbalstot A, kas sagrābis ķilnieku, pievienojas noziedzniekam, jo uzskata,

*Larisa Doņina. Ķīlnieku sagrābšanas norobežošana no citiem
pret personas brīvību vērstiem noziedzīgiem nodarījumiem*

kā tā ir vienīgā iespēja palīdzēt A. Šajā gadījumā abām personām nebija iepriekšējas vienošanās, un viena persona pievienojās otrai, domājot, ka šī ir iespēja palīdzēt. Kaut gan praksē šādu situāciju ir diezgan maz, tomēr tās ir iespējamās.

Krimināltiesībās izšķir divas noziedzīga nodarījuma izdarīšanas stadijas – pabeigts noziedzīgs nodarījums un nepabeigts noziedzīgs nodarījums. Krimināllikuma 15. panta pirmajā daļā teikts, ka par pabeigtu noziedzīgu nodarījumu uzskata to, kuram ir visas šajā likumā paredzētās noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmes.

Ķīlnieku sagrābšanas noziegums tiek uzskatīts par pabeigtu brīdī, kad ir veiktas visas iepriekš minētās darbības, t. i., notikusi sagrābšana, aizturēšana un prasību izvirzīšana. Prasību izpilde netiek ņemta vērā. Cietušais kļūst par ķīlnieku tikai tad, kad trešajai pusei tiek izvirzītas prasības, un šo prasību izpildīšana ir nosacījums ķīlnieka atbrīvošanai. Gadījumā, ja trešajai pusei netiek izvirzītas prasības, noziegumu nevar kvalificēt atbilstīgi Krimināllikuma 154. pantam.

Nepabeigta noziedzīga nodarījuma stadijas saskaņā ar Krimināllikuma 15. panta otro daļu ir sagatavošanās noziegumam un nozieguma mēģinājums. Lai pierādītu, ka sagatavošanās tika veikta tieši Krimināllikuma 154. pantā noteiktajam noziedzīgajam nodarījumam, jāpierāda, ka noziedznieki gatavojās nolaupīt kādu personu un izvirzīt prasības nevis nolaupītajai personai, bet kādai trešajai personai. Kaut arī ir grūti pierādīt, ka notikusi Krimināllikuma 154. pantā minētā sagatavošanās, tomēr tas ir iespējams – sagatavošanos šādam noziedzīgam nodarījumam var pierādīt ar speciālām izmeklēšanas darbībām.

Ķīlnieku sagrābšanas mēģinājums notiek gadījumā, ja noziedznieks uzsāk visas darbības, kas raksturīgas nodarījuma objektīvajai pusei, tomēr no vainīgā gribas neatkarīgu apstākļu dēļ viņam neizdodas sagrābt ķīlnieku, – šāds noziegums nevar tikt uzskatīts par pabeigtu [11, 59]. Kā minēts iepriekš, jābūt konstatējamām visām objektīvās puses pazīmēm, lai kvalificētu noziedzīgu nodarījumu atbilstīgi Krimināllikuma 154. pantam. Mēģinājumā jābūt izpildītām visām objektīvās puses darbībām, bet, kad šīs darbības izpildītas, Krimināllikuma 154. pantā minētais noziegums tiek uzskatīts par pabeigtu neatkarīgi no tā, vai trešā puse izpildīja noziedznieka prasības vai ne.

Cietušais var būt jebkura persona neatkarīgi no dzimuma, vecuma un tautības. Turklāt cietušos var iedalīt konkrētās personās un nejaušās personās, piemēram, garāmgājējos. Cietušos var iedalīt arī tieši un netieši cietušajos [11, 50]. Tieši cietušās personas ir sagrābtās personas, netieši cietušās – tās, kurām izvirza prasības.

Ķīlnieku sagrābšanas gadījumos noziedzīgā nodarījuma subjektīvās pazīmes ir svarīgi faktori, lai kvalificētu šo noziegumu. Subjekts ir svarīgs noziedzīgā nodarījuma sastāva elements, jo noziedzīgs nodarījums nevar notikt bez subjekta, t. i., bez personas, kura izdara šo noziedzīgo nodarījumu.

Subjekts var būt Latvijas pilsonis vai nepilsonis, kā arī ārzemnieks.

Ķīlnieku sagrābšanas noziedzīga nodarījuma subjektu veido divi elementi:

- 1) tā ir ikviena pieskaitāma fiziska persona;
- 2) tā ir persona, kura sasniegusi vecumu, no kura iestājas kriminālatbildība.

*Larisa Doņina. Ķilnieku sagrābšanas norobežošana no citiem
pret personas brīvību vērstiem noziedzīgiem nodarījumiem*

Krimināllikuma 154. pantā reglamentētā noziedzīgā nodarījuma subjekts nevar būt juridiska persona, jo juridiska persona fiziski nevar izpildīt nozieguma objektīvo pusi.

Noziedzīga nodarījuma subjektīvā puse ir noziedznieka psihiskā attieksme (vaina) attiecībā pret izdarīto noziegumu. Krimināllikuma 154. pantā minēts, ka nozieguma subjektīvo pusi raksturo tiešs nodoms, proti, vainīgais apzinās savas darbības kaitīgumu – ka viņš prettiesiski sagrābj vai aiztur personu, kā arī atņem cietušajam iespēju brīvi pārvietoties [3, 388].

Var secināt, ka ķilnieku sagrābšana var tikt izdarīta ar tiešu nodomu. Tiešs nodoms attiecas uz vainīgā darbībām, kuras viņš veic, nevis uz nozieguma sekām.

Skatot Krimināllikuma 154. pantu kopumā, t. i., visas tā daļas, jāpiebilst, ka turpmāk analizētā nozieguma daļa var tikt izdarīta ar netiešu nodomu. Krimināllikuma 154. panta trešajā daļā noteikts, ka ķilnieku sagrābšana var izraisīt smagas sekas. Ar to saprot cietušā vai citas personas nāvi. Tātad ar netiešu nodomu var izdarīt ķilnieku sagrābšanas noziedzīgu nodarījumu, kura rezultātā iestājas smagas sekas. Arī šāds gadījums ir iespējams, proti, vainīgais, sagrābjot ķilnieku, nevēlas cietušā nāvi, tomēr pieļauj nāves iestāšanos. Piemēram, sagrābjot ķilnieku, cietušais tiek iemests transportlīdzekļa bagāžas nodalījumā, un iestājas viņa nāve, jo trūkst gaisa. Vainīgā persona apzināti ir sagrābusi ķilnieku, tomēr nav vēlējusies viņa nāvi, kaut arī noziedzniekam vajadzēja paredzēt, ka bagāžas nodalījumā cietušajam var pietrūkt gaisa un viņš var nomirt.

Ķilnieku sagrābšanas nozieguma subjektīvajai pusei ir arī speciāls nolūks (mērķis), kas tiek aprakstīts Krimināllikuma 154. panta pirmajā daļā, – piespiest fizisku vai juridisku personu vai personu grupu veikt kādu darbību vai atturēties no tās, izvirzot to par noteikumu ķilnieka atbrīvošanai. Nolūkus var iedalīt apzinātos un pēkšņi parādījušos nolūkos [10, 54]. Apzināts nolūks notiek ar mērķi izbēgt no cietuma vai tiesas, aizbraukt uz ārzemēm, saņemt izpirkumu, izvirzīt politiskas prasības, ietekmēt tiesneša, prokurora, izmeklētāja, eksperta lēmumu u. tml. Pēkšņi parādījies nolūks rodas noziedzniekam nelabvēlīgās situācijās, piemēram, ja noziedznieku vajā tiesībsargājošo institūciju darbinieki un noziedznieks grib nodrošināt sevi, kādu personu saņemot par ķilnieku.

Šeit minēto nolūku iedalījumu var papildināt ar vēl vienu – konkretizēto un alternatīvo nolūku [11, 64]. Konkretizēts nolūks ir nodoms sagrābt noteiktu personu, savukārt alternatīvā nolūka gadījumā nodoms ir jebkuras personas sagrābšana, piemēram, veikalā vai bankā. Nolūkam jeb mērķim ir divkārtš raksturs – tas var būt primārs un sekundārs [11, 65]. Primārais mērķis ir piespiest fizisku vai juridisku personu vai personu grupu veikt kādu darbību vai atturēties no tās, sekundārais ir gala mērķis, kuru vainīgais cenšas panākt.

Ķilnieku sagrābšanas noziegumu nolūks ir tieši saistīts ar motīvu. Ķilnieku sagrābšanas motīvs ir apzināts pamudinājums, lai sasniegtu konkrēto mērķi. Atbilstīgi motīvam noziedznieks izvirza prasības trešajai pusei. Motīvi var būt dažādi – politiski, krimināli, personīgi vai mantkāribas nolūkā.

*Larisa Doņina. Ķilnieku sagrābšanas norobežošana no citiem
pret personas brīvību vērstiem noziedzīgiem nodarījumiem*

Dažos gadījumos pastāv arī kriminālatbildību izslēdzoši apstākļi, kuri tiek minēti Krimināllikuma 28. pantā un kuri var attiekties arī uz Krimināllikuma 154. pantā minēto. Kriminālatbildību izslēdzoši apstākļi ir izdarītās darbības, kuras atbilst likumā paredzēta noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmēm – nepieciešamā aizstāvēšanās, aiztūrēšana, nodarot personai kaitējumu, galējā nepieciešamība, attaisnojams profesionālais risks un noziedzīgas pavēles vai noziedzīga rīkojuma izpildīšana.

Nelikumīgas brīvības atņemšanas (KL 152. pants) norobežošana no ķilnieku sagrābšanas (KL 154. pants)

Nelikumīga brīvības atņemšana paredzēta Krimināllikuma 152. pantā, kurā noteikts, ka nelikumīga brīvības atņemšana ir prettiesiska darbība, atņemot personai iespēju brīvi noteikt savu atrašanās vietu, ja nav valsts amatpersonas noziedzīga nodarījuma pazīmju. Šā panta otrajā daļā runāts par tām pašām darbībām kā pirmajā, taču gadījumā, ja tās izdarītas cietušā dzīvībai vai veselībai bīstamā veidā vai ja tās saistītas ar fizisku ciešanu nodarīšanu, vai ja tās ilgušas vairāk par vienu nedēļu, vai ja tās izdarījusi personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās. Krimināllikuma 152. panta trešajā daļā paredzēta nelikumīga brīvības atņemšana, ja tā izraisījusi smagas sekas vai ja to izdarījusi organizēta grupa.

Krimināllikuma 152. pantā reglamentētā nozieguma objekts ir personas neaizskaramība un personiskā brīvība, kas sakrīt ar ķilnieku sagrābšanas objektu. Tomēr ķilnieku sagrābšanas noziedzīga nodarījuma objektam var būt arī papildu objekts – cilvēka dzīvība un veselība, kā arī valsts intereses.

Krimināllikuma 152. pantā minētā nozieguma objektīvās puses pazīmes ir prettiesiskas darbības, kuru rezultātā personai tiek atņemta iespēja brīvi noteikt savu atrašanās vietu: “[...] cietušajam tiek liegta iespēja [...] brīvi pārvietoties telpā un laikā, kontaktēties ar citiem cilvēkiem” [3, 378]. Cietušais nevar mainīt savu atrašanās vietu un paziņot kādam, kur viņš atrodas, kā arī cietušais pret viņa gribu ievietots telpā, kur piespiests palikt. [...] Vainīgais bez jebkāda tiesiska pamata iedarbojas uz cietušo, neļaujot viņam realizēt savas likumīgās tiesības uz brīvību” [7, 278].

Kriminālatbildība atbilstīgi Krimināllikuma 152. pantam nevar iestāties gadījumos, ja cietušajam ir iespēja noteikt savu atrašanās vietu. Tātad atšķirībā no ķilnieku sagrābšanas, kurā nozieguma objektīvā puse ietver vairākas konsekvantas darbības, ar savu darbību vainīgais veic tikai noturēšanu.

Daži autori uzskata, ka nelikumīga brīvības atņemšana var būt tikai darbība. Tomēr citi autori nepiekrīt šim viedoklim un uzskata, ka “nelikumīgas brīvības atņemšanas objektīvā puse var izpausties ne tikai kā darbība, bet arī kā bezdarbība” [10, 90]. Šis viedoklis tiek apstiprināts ar šādu piemēru: cietusī persona ar tās piekrišanu ir ieslēgta kādā telpā, tomēr, gribot atstāt šo telpu, nevar to izdarīt. Šajā gadījumā cita persona,

Larisa Doņina. Ķilnieku sagrābšanas norobežošana no citiem
pret personas brīvību vērstiem noziedzīgiem nodarījumiem

zinot, ka cietušais pēc savas vēlmes ir ieslēgts telpā, bet vēlāk, vēloties atstāt telpu, nevar to izdarīt, nepalīdzot cietušajam, ar savu bezdarbību nelikumīgi atņem brīvību. Šis viedoklis vislabāk raksturo pilnu nozieguma objektīvo pusi.

Krimināllikuma 152. pantu nevar piemērot gadījumos, ja personai brīvību atņem tiesībsargājošās iestādes, jo, pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 264. pantu, tiesībsargājošo institūciju darbiniekiem ir tiesības aizturēt personu, pastāvot šā panta pirmajā daļā minētiem nosacījumiem: “persona pārsteigta tieši noziedzīga nodarījuma izdarīšanas brīdī, tūlīt pēc tam vai arī bēgot no noziedzīga nodarījuma izdarīšanas vietas; uz personu kā noziedzīga nodarījuma izdarītāju norāda cietušais vai cita persona, kura redzējusi notikumu vai citādā veidā tieši ieguvusi šādu informāciju; pie personas pašas vai tās lietošanā esošajās telpās vai citos objektos atrastas acīm redzamas noziedzīga nodarījuma izdarīšanas pēdas; noziedzīga nodarījuma izdarīšanas vietā atrastas šīs personas atstātās pēdas”, kā arī gadījumos, ja pastāv Kriminālprocesa likuma 272. pantā minētie apcietinājuma nosacījumi un ir pamats apcietinājumam.

Atšķirībā no Krimināllikuma 154. panta Krimināllikuma 152. panta izpratnē cietušais nevar būt valsts amatpersona. Šajos gadījumos piemēro Krimināllikuma 269. pantu vai 270. pantu [3, 379]. Kā arī par cietušo Krimināllikuma 152. panta izpratnē nevar uzskatīt personu, kurai likumiski tikusi atņemta brīvība.

Krimināllikuma 152. pantā minētais noziedzīgais nodarījums ir pabeigts brīdī, kad personai tiek atņemta brīvība. Likumā nav noteikts minimālais brīvības ierobežošanas ilgums, bet, pamatojoties uz Krimināllikuma 152. panta otrajā daļā noteikto, ja tas ilgst vairāk par vienu nedēļu, paredzēts bargāks sods [7, 280]. Šis nosacījums tiek atzīmēts arī Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 2015. gada 10. marta lēmumā krimināllietā Nr. 11221173012, kurā Augstākā tiesa norādīja, ka “[...] apelācijas instances tiesa spriedumā nepamatoti secinājusi, ka tas apstāklis, ka [cietušai personai brīvības atņemšana ilga] vien 10–15 minūtes, neliecina par apsūdzēto reālu vēlmi liegt cietušajai brīvi noteikt savu atrašanās vietu. Augstākā tiesa norāda, ka Krimināllikuma 152. pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva esamība vai neesamība nav saistāma ar nelikumīgas brīvības atņemšanas ilgumu. [...] Krimināllikuma 152. pantā aprakstītais noziedzīgais nodarījums ir ar formālu sastāvu un uzskatāms par pabeigtu ar brīdi, kad personai faktiski atņemta brīvība [...]”.

Atšķirībā no personas nolaupīšanas nelikumīgas brīvības atņemšanas pazīmēs neietilpst obligāts nosacījums, ka cietušā persona tiek pārvietota no vienas vietas uz citu. Nelikumīgas brīvības atņemšanas gadījumos cietusī persona var palikt tur, kur viņa atradies pirms nozieguma, tomēr viņai nav iespējas mainīt savu atrašanās vietu.

Atšķirībā no ķilnieku sagrābšanas gan brīvības nelikumīgas atņemšanas gadījumā, gan personas nolaupīšanas gadījumā vainīgie ir ieinteresēti gūt labumu (vai saņemt prasību izpildi) tieši no cietušā, nevis no kādas trešās personas. Ķilnieku sagrābšanas noziegumos vainīgās personas ir ieinteresētas prasību izpildīšanā, un ķilnieks šādos gadījumos ir tikai rīks, lai vainīgais panāktu nosacījumu izpildi.

Larisa Doņina. Ķīlnieku sagrābšanas norobežošana no citiem
pret personas brīvību vērstiem noziedzīgiem nodarījumiem

Noziedzīgā nodarījuma subjekts, tāpat kā ķīlnieku sagrābšanas gadījumos, ir fiziska, pieskaitāma persona, kura sasniegusi vecumu, kad iestājas kriminālatbildība, – 14 gadu, tomēr subjekts nevar būt persona, kurai ir valsts amatpersonas statuss, un tā ir galvenā atšķirība starp Krimināllikuma 152. panta, 153. panta un 154. panta subjektu.

Ja noziedzīga nodarījuma subjekts ir tiesnesis, kurš nelikumīgi piemēro personai apcietinājumu, noziegums jā kvalificē atbilstīgi Krimināllikuma 292. pantam. Ja tiesnesis, prokurors vai pirmstiesas izmeklēšanas darbinieks nelikumīgi aiztur personu savu personisko interešu dēļ, nodarījums jā kvalificē atbilstīgi Krimināllikuma 293. pantam. Par acīmredzamu dienesta pilnvaru pārsniegšanu vai dienesta stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu, ja ar to radīts būtisks kaitējums valsts varai, pārvaldības kārtībai vai likumiski aizsargātām personas interesēm, nodarījums jā kvalificē atbilstīgi Krimināllikuma 317. pantam vai 318. pantam.

No subjektīvās puses, Krimināllikuma 152. pantā minētajam noziegumam raksturīga tā izdarīšana ar nodomu – noziedznieks apzinās, ka atņem personai iespēju brīvi noteikt savu atrašanās vietu, kā arī iespēju brīvi pārvietoties, un noziedznieks arī vēlas šādi rīkoties.

Parasti noziedznieki, izdarot Krimināllikuma 152. pantā minēto noziedzīgo nodarījumu, slēpj cietušās personas atrašanās vietu un cietušajam izvirza kādas prasības. Šajā gadījumā motīvs var tikt attiecināts uz noturamo personu – mantkārība (parāda piedziņa), atriebība, konkurences likvidēšana u. tml.

Personas nolaupīšanas (KL 153. pants) norobežošana no ķīlnieku sagrābšanas (KL 154. pants)

Krimināllikumā par ķīlnieku sagrābšanu un personas nolaupīšanu tiek runāts kā par diviem atšķirīgiem noziedzīgiem nodarījumiem. Dažu valstu normatīvajos aktos šie noziegumi iekļauti vienā pantā bez jebkādas atšķirības, tomēr jēdziens “sagrābšana” atšķiras no jēdziena “nolaupīšana”, un tie nav sinonīmi. Jēdziens “nolaupīšana” nozīmē kaut ko vai kādu slēpti aizvest, aiznest, nozagt – nemanāmi [10, 88]. Ar personas nolaupīšanu saprot “apzinātu, sociāli bīstamu darbību, kura vērsta uz cilvēka pārvietošanu no viņa pastāvīgās vai pagaidu uzturēšanās vietas un viņa vardarbīgu noturēšanu radiņiem, paziņām un tiesībsargājošām iestādēm nezināmā vietā” [10, 88]. Ar sagrābšanu saprot “jebkādas vardarbīgas darbības, kas prettiesiski ierobežo cietušā fizisko brīvību, kad viņa atgriešanās brīvībā ir atkarīga no vainīgā nosacījumu izpildīšanas” [3, 388].

Krimināllikuma 153. panta pirmajā daļā noteikts, ka ar personas nolaupīšanu saprot “personas sagrābšanu, lietojot vardarbību vai draudus, vai aizvešanu ar viltu vai izmantojot personas bezpalīdzības stāvokli”. Krimināllikuma 153. panta otrajā daļā tiek noteikts bargāks sods par tām pašām darbībām, ja tās vērstas pret nepilngadīgu personu, bet panta trešajā daļā – “ja tā izraisījusi smagas sekas vai tā izdarīta pret mazgadīgo, vai to izdarījusi organizēta grupa”.

Larisa Doņina. Ķilnieku sagrābšanas norobežošana no citiem
pret personas brīvību vērstiem noziedzīgiem nodarījumiem

Krimināllikuma 153. pantā minēts, ka noziedzīgā nodarījuma objekts, tāpat kā Krimināllikuma 152. pantā un Krimināllikuma 154. pantā, ir personas neaizskaramība un personiskā brīvība. Nolaupītajai personai tiek atņemta iespēja brīvi izvēlēties savu atrašanās vietu. Tomēr “personas nolaupīšana un nelikumīga brīvības atņemšana, kaut arī šiem noziegumiem ir daudz kopīgā, nav identiski noziegumi – katram nolaupītajam tiek atņemta brīvība, bet ne katrs, kuram tiek atņemta brīvība, ir nolaupīts” [10, 89].

No objektīvās puses, personas nolaupīšana “ir aktīva darbība, kura izpaužas kā personas sagrābšana, lietojot vardarbību vai draudus, vai aizvešanu ar viltu vai izmantojot personas bezpalīdzības stāvokli, tas ir, nelikumīga cietušā pārvietošana no viņa pastāvīgās vai pagaidu atrašanās vietas uz citu vietu pret viņa gribu” [3, 383]. No šeit minētā var secināt, ka personas nolaupīšanas gadījumā cietušais tiek pārvietots no viņa atrašanās vietas un tiek aizvests uz citu vietu, kuru izvēlas vainīgais. Šī vieta ir zināma tikai noziedzniekam. Atšķirībā no ķilnieku sagrābšanas personas nolaupīšana, pamatojoties uz šeit minēto skaidrojumu, saistīta ar aizvestās personas turēšanu trešajām personām nezināmā vietā. Tātad personas nolaupīšanas objektīvā puse sastāv no trim darbībām – personas sagrābšanas, tās pārvietošanas un noturēšanas [10, 90] tikai noziedzniekam zināmā vietā.

Ar Krimināllikuma 153. pantā minēto viltu saprot “personas maldināšanu, apzināti apgalvojot kādus īstenībai neatbilstošus faktus [...] vai arī noslēpjot faktus, kurus tai vajadzēja paziņot, un cietušā maldi tiek izmantoti kā līdzeklis viņa nolaupīšanai” [3, 384].

Ar bezpalīdzības stāvokli, kā noteikts Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2012. gada 17. maija lēmumā lietā SKK-258/2012 (krimināllieta Nr. 11091008108), jāsaprot “personas atrašanos tādā fiziskā vai psihiskā stāvoklī, kas liedz tai iespēju saprast ar viņu izdarīto darbību raksturu un nozīmi un līdz ar to izrādīt jebkādu pretestību vardarbībai, vai arī, saprotot to, nenodrošināt sev aizsardzību.

No teiktā izriet, ka bezpalīdzību raksturo divi fiziskā un psihiskā stāvokļa kritēriji:

- 1) cietušais nesaprot ar viņu izdarīto darbību raksturu un nozīmi un līdz ar to nevar izrādīt nekādu pretestību vardarbībai;
- 2) cietušais saprot ar viņu izdarīto darbību raksturu un nozīmi, bet nevar fiziski nodrošināt sev aizsardzību. [...]

Obligāti konstatējama vainīgās personas apzināšanās par cietušā bezpalīdzības stāvokli” [3, 385] – noziedzniekam jāzina par cietušā bezpalīdzības stāvokli.

No trim Krimināllikuma pantiem, kuros runāts par noziedzīgiem nodarījumiem, kas vērsti pret personas brīvību, 153. pants ir vienīgais, kurā tiek minēts bezpalīdzības stāvoklis, kaut arī ķilnieku sagrābšana un nelikumīga brīvības atņemšana var tikt izdarīta, izmantojot cietušās personas bezpalīdzības stāvokli.

Noziedzīgs nodarījums ir pabeigts brīdī, kad persona tiek pārvietota uz kādu citu vietu un tiek turēta šajā vietā. Atšķirībā no nelikumīgas brīvības atņemšanas, lai noziedzīgs nodarījums tiktu uzskatīts par pabeigtu un kvalificēts atbilstīgi Krimināllikuma

Larisa Doņina. Ķīlnieku sagrābšanas norobežošana no citiem
pret personas brīvību vērstiem noziedzīgiem nodarījumiem

153. pantam, noziedzniekam nepieciešams pārvietot nolaupīto no vienas vietas uz citu un turēt to nebrīvē. Ķīlnieku sagrābšanas gadījumā persona var tikt sagrābta vai arī aizturēta – šīs darbības ietver gan Krimināllikuma 152. panta, gan Krimināllikuma 153. panta objektīvās puses pazīmes, t. i., persona var tikt pārvietota uz citu vietu, tāpat persona var tikt noturēta viņas pastāvīgajā vai pagaidu atrašanās vietā pret viņas gribu.

Personas nolaupīšanas noziedzīga nodarījuma subjekts ir ikviena pieskaitāma fiziska persona, kura sasniegusi četrpadsmit gadu vecumu.

Noziedzīga nodarījuma subjektīvā puse ir ar nodomu izdarītas darbības, kuru laikā vainīgais apzinās šo darbību kaitīgumu (personas sagrābšana, lietojot vardarbību vai draudus, vai aizvešana ar viltu vai izmantojot personas bezpalīdzības stāvokli) un apzināti rīkojas.

Krimināllikuma 153. pantā aprakstītajam noziedzīgajam nodarījumam piemīt motīvs – mantkāriba, atriebība, kādu ziņu iegūšana.

Personas nolaupīšana, kam seko cietušā nāve, ja vainīgais slepkavību izdara apzināti un grib nāves iestāšanos, jākvalificē atbilstīgi Krimināllikuma 116. pantam, 117. pantam vai 118. pantam. Noziedzīgu nodarījumu kopība pastāv ne tikai Krimināllikuma 153. pantā, bet arī Krimināllikuma 152. un 154. pantā. Piemēram, noziedzīgu nodarījumu kopība saskatāma Latvijas Republikas Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģijas 2014. gada 23. septembra spriedumā lietā Nr. KA04-0779-14/7 (krimināllietā Nr. 11096056613). “2013. gada 12. martā ap plkst. 13.00 persona H., persona I. un persona N. nolūkā izdarīt agrāk nepazīstamās personas M. nolaupīšanu mantkārigā nolūkā ieradās ar personas N. lietošanā esošu automašīnu [...] pie tirdzniecības centra “Origo”, kur automašīnu novietoja pie nama Rīgā, Elizabetes ielā 101. Persona N. palika automašīnā, bet persona I. izkāpa no automašīnas un atradās netālu. Persona H. šajā laikā kafējnicā “Double Coffee” tirdzniecības centra “Origo” telpās Stacijas ielā 2, Rīgā, tikās ar agrāk nepazīstamo personu M. ar ieganstu runāt par darbu ārvalstīs. Sarunas laikā persona H. ar viltu, t. i., lai turpinātu sarunu it kā par darbu ārvalstīs, piedāvāja personai M. doties uz automašīnu, kam persona M., neko sliktu nenojaušot, piekrita. Iesēžoties automašīnā [...] aizmugurējā sēdekli, persona M. redzēja, ka pie stūres bija viņam agrāk nepazīstamā persona N., kam blakus apsēdās persona H., bet personai M. blakus uzreiz iesēdās mazpazīstamā persona I. Automašīnas salonā, lietojot draudus iesaut vēderā vai vēnā ievadīt narkotikas, tika pieprasītas personai M. piederošās mantas un nauda. Pēc tam persona M. pret viņas gribu tika aizvesta uz meža masīvu Ķekavas novadā, netālu no Katlakalna kapiem, kur viņai persona H., nodarot vidēja smaguma miesas bojājumus, ar izmeklēšanā nenoskaidrotu šaujamieroci iešāva kājā. Pēc plkst. 15.30 atgriežoties Rīgā [...], pēc personas H. zvana automašīnā iesēdās persona J., bet Dunties ielas rajonā no automašīnas izkāpa persona I. Pēc tam persona M. tika vesta uz personas J. dzīvesvietu [...]. Personas J. dzīvesvietā aizsietām acīm, sasietām kājām un plastmasas savilcējiem sasietām rokām persona J., atbalstot personas M. nolaupīšanu, to noturēja līdz 2013. gada 13. marta plkst. 11.00. Pēc tā persona H. un persona N. pārveda personu M. no Bauskas uz dzīvokli [...], kur turēja pret cietušā gribu līdz 2013. gada 14. martam

Larisa Doņina. Ķīlnieku sagrābšanas norobežošana no citiem
pret personas brīvību vērstiem noziedzīgiem nodarījumiem

plkst. 11.00. Pēc tā persona H. un persona N. pārveda personu M. pret viņa gribu uz personas I. dzīvokli [...], kur personas I. klātbūtnē turēja līdz 2013. gada 15. martam, kad persona M. piekrita samaksāt 7000 latu, un, dodoties uz pasta nodaļu Rīgā, Slokas ielā 146, plkst. 17.45 personu H., personu I. un personu N. aizturēja policijas darbinieki. Personas H., personas I. un personas N. darbības kvalificētas pēc Krimināllikuma 153. panta pirmās daļas, 183. panta otrās daļas, 176. panta otrās daļas, 274. panta pirmās daļas, 193. panta otrās daļas, bet personas J. darbības kvalificētas pēc Krimināllikuma 20. panta ceturtās daļas un 153. panta pirmās daļas, kā arī pēc Krimināllikuma 176. panta pirmās daļas. Personas H. darbības papildus tika kvalificētas pēc Krimināllikuma 126. panta pirmās daļas.”

No šeit minētā sprieduma izriet, ka vainīgo personu darbības tika kvalificētas ne tikai kā personas nolaupīšana, bet papildus – arī kā izspiešana, laupīšana un atbilstīgi citiem spriedumā noteiktiem Krimināllikuma pantiem. Ņemot vērā to, ka persona H. nodarīja cietušajam miesas bojājumus, viņas darbības papildus tika kvalificētas pēc Krimināllikuma 126. panta pirmās daļas, t. i., vidēja smaguma miesas bojājumu nodarīšana.

Krimināllikuma 153. pantā minētā personas nolaupīšana ir jānorobežo no Krimināllikuma 154. pantā minētā nozieguma pēc šī nozieguma obligātās pazīmes – mērķa piespiest fizisku vai juridisku personu vai personu grupu izdarīt kādu darbību vai atturēties no tās. Ķīlnieku sagrābšanas noziegums tiek uzskatīts par pabeigtu brīdī, kad trešajai pusei tiek izvirzītas prasības, bet personas nolaupīšanas noziegums tiek uzskatīts par pabeigtu tad, kad persona ir pārvietota no vienas vietas uz citu un turpmāk tiek turēta nebrīvē. Personas nolaupīšana ir noziegums, kurā nav paredzēta prasību izvirzīšanu trešajai pusei. Tiklīdz trešajai pusei tiek izvirzītas jebkādas prasības, noziedzīgs nodarījums tiek kvalificēts atbilstīgi Krimināllikuma 154. pantam.

Šeit minētais ļauj secināt, ka personas nolaupīšanas pazīmes ir šādas: nav trešās puses, prasības var tikt izvirzītas tikai nolaupītajai personai. Ja noziegumā figurē kāda trešā persona, kurai noziedznieks izvirza prasības, šo noziedzīgo nodarījumu jākvalificē kā ķīlnieku sagrābšanu.

Pēc dažu autoru domām, “prasības nevar izvirzīt nolaupītās personas tuviniekiem, trešajai pusei jābūt valstij, organizācijai vai nenoteiktai fiziskai personai” [10, 93]. Šādam viedoklim grūti piekrist, jo prasības var izvirzīt jebkurai personai un Starptautiskā konvencija pret ķīlnieku sagrābšanu, kā arī Krimināllikums neparedz šādus izņēmumus. No minētā izriet, ka noziegums jākvalificē pēc Krimināllikuma 154. panta, ja prasības tiek izvirzītas kādai trešajai personai, ieskaitot sagrābtās personas tuviniekus. Tātad galvenā pazīme, kura ļauj norobežot ķīlnieku sagrābšanu no personas nolaupīšanas vai nelikumīgas brīvības atņemšanas, ir nolūks piespiest trešo pusi izdarīt kādu darbību vai atturēties no tās, izvirzot to par noteikumu ķīlnieka atbrīvošanai.

“Noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas gaitā var veidoties situācija, kad vainīgo nodarījumā saskatāmas pazīmes, kuras var raksturot gan kā nelikumīgu brīvības atņemšanu, gan arī personas nolaupīšanu vai arī personas nolaupīšanu un ķīlnieku

*Larisa Doņina. Ķilnieku sagrābšanas norobežošana no citiem
pret personas brīvību vērstiem noziedzīgiem nodarījumiem*

sagrābšanu – persona vispirms tiek sagrābta mantkārīgā nolūkā, lai izspiestu no viņas naudu [...], bet pēc tam tiek turēta kā ķilnieks līdz izvirzīto prasību izpildīšanai. [...] Šādos gadījumos veidojas normu konkurence – konkurē divas speciālās krimināltiesību normas, kuras nosaka atbildību par personas brīvības apdraudējumu, un priekšroka dodama tai normai, kurā paredzēts plašāks kriminālatbildības nosacījumu spektrs” [6, 292]. Ņemot vērā iepriekš minēto, var secināt, ka gadījumos, ja persona tiek nolaupīta ar mērķi saņemt no nolaupītās personas naudu, bet, nesaņemot no konkrētās personas naudu, tā tiek pieprasīta no nolaupītās personas tuviniekiem vai paziņām un naudas izpirkums ir prasība ķilnieka atbrīvošanai, šādas darbības tiek kvalificētas nevis pēc Krimināllikuma 153. panta, bet pēc Krimināllikuma 154. panta.

Secinājumi

Ņemot vērā šeit aprakstīto, var secināt, ka ķilnieku sagrābšana pēc sava sastāva ir sarežģīts noziedzīgs nodarījums, jo nozieguma sastāva elementiem jāatbilst daudziem kritērijiem, pēc kuriem var kvalificēt šo noziedzīgo nodarījumu. Nozieguma objekts ir neaizskaramība un personas brīvība, papildu objekts ir cilvēka dzīvība un veselība, kā arī valsts intereses (stabilitāte un drošība), objektīvā puse ir konsekvantas darbības, kuras izpaužas kā personas sagrābšana vai aizturēšana, draudot noslepkavot, nodarīt miesas bojājumus vai turpmāk aizturēt personu. Nozieguma subjekts ir ikviena pieskaitāma fiziska persona, kura sasniegusi četrpadsmit gadu vecumu. Subjektīvā puse ir tiešs nodoms – vainīgais apzinās, ka prettiesiski sagrābj vai aiztur personu, kā arī atņem iespēju tai brīvi pārvietoties, lai īstenotu mērķi piespiest fizisku vai juridisku personu vai personu grupu izdarīt kādu darbību vai atturēties no tās.

Ķilnieku sagrābšanas noziegums ir pabeigts brīdī, kad ir veiktas visas darbības – sagrābšana, aizturēšana un prasību izvirzīšana.

Nelikumīgas brīvības atņemšanas, personas nolaupīšanas un ķilnieku sagrābšanas noziegumu sastāvā ir daudz atšķirību, tomēr vairākās valstīs šie noziegumi tiek iekļauti vienā Krimināllikuma pantā. Visiem noziegumiem ir kopīgs nozieguma objekts – personas neaizskaramība un brīvība –, bet ķilnieku sagrābšana atšķiras ar papildu objektu – personas dzīvību, veselību un valsts interesēm. Objektīvās puses pamatā visiem šiem noziegumiem ir darbības, tomēr šīs darbības katrā noziegumā atšķiras. Nelikumīgas brīvības atņemšanas gadījumā objektīvā puse var izpausties arī kā bezdarbība. Subjekts visiem noziegumiem ir viens, kaut gan Krimināllikuma 152. pantā tiek minēts izņēmums – subjekts nevar būt valsts amatpersona. Subjektīvās puses pamatā visiem aprakstītajiem noziegumiem ir nodoms – vainīgais apzinās savas darbības, saprot, ka prettiesiski atņem personai brīvību, un vēlas to darīt. Ķilnieku sagrābšanas gadījumā pastāv speciāls nolūks – vainīgais šādā veidā vēlas piespiest fizisku vai juridisku personu vai personu grupu izdarīt kādu darbību vai atturēties no tās; šāds nodoms nepastāv citos noziedzīgos nodarījumos pret personas brīvību.

*Larisa Doņina. Ķilnieku sagrābšanas norobežošana no citiem
pret personas brīvību vērstiem noziedzīgiem nodarījumiem*

Gan nelikumīgas brīvības atņemšanas gadījumos, gan personas nolaupīšanas gadījumos vainīgās personas cenšas slēpt savu noziegumu un vērst to tikai pret cietušo. Ķilnieku sagrābšanas gadījumā vainīgās personas var neslēpt ķilnieka atrašanās vietu. Ķilnieku sagrābšanas norobežošanai no citiem noziegumiem pret personas brīvību obligāta pazīme ir mērķis, proti, nolūks piespiest fizisku vai juridisku personu vai personu grupu izdarīt kādu darbību vai atturēties no tās.

Latvijas Republikas normatīvajos aktos ir daži trūkumi, un šīs nepilnības var nākt par labu noziedzniekiem. Ķilnieku sagrābšanā vainīgās personas, viņu līdzdalībnieki un atbalstītāji var tikt sodīti nepietiekami bargi, un nepareizas kvalifikācijas noteikšanas dēļ sods var izrādīties neatbilstīgs noziedzīgajam nodarījumam. Šādas nepilnības var konstatēt Krimināllikuma 154. pantā, kurā trūkst normu par ieroču lietošanu, veicot ķilnieka sagrābšanu. Šajā pantā netiek pievērsta uzmanība vardarbības lietošanai, lai gan "sagrābšanas" jēdziens ietver sevi vardarbību. "Sagrābšanas" jēdziens ietver tikai fizisko vardarbību, kaut gan pastāv arī citi vardarbības veidi, piemēram, emocionālā vardarbība. Ķilnieku sagrābšanu var veikt arī bez iepriekšējas vienošanās, tomēr Krimināllikuma 154. pantā šāds gadījums nav paredzēts. Turklāt Krimināllikuma 154. pantā trūkst ķilnieku sagrābšanas nozieguma sastāva objektīvās puses plašāka skaidrojuma, kas nepieciešams, lai varētu kvalificēt attiecīgās darbības kā ķilnieku sagrābšanu.

Latvija 2002. gada 14. novembrī pievienojās Starptautiskajai konvencijai pret ķilnieku sagrābšanu. Latvijas tiesiskais regulējums par ķilnieku sagrābšanu atbilst konvencijā noteiktajam. Tomēr konvencija valstīm izvirza vien minimālas prasības nacionālo tiesību aktu izstrādei. Tādējādi par ķilnieku sagrābšanas noziegumu katra valsts pati var noteikt normas, kuras iekļaut Krimināllikumā.

Lai nodrošinātu noziedznieka sodīšanu samērīgi ar izdarīto noziedzīgo nodarījumu, likumdevējam vajadzētu veikt grozījumus Krimināllikuma 154. pantā, proti, tā pirmo daļu izteikt šādā redakcijā: "Par personas kā ķilnieka sagrābšanu vai aizturēšanu, lietojot jebkāda veida vardarbību vai draudus vai bez to lietošanas, izmantojot sagrābtās vai aizturētās personas bezpalīdzības stāvokli, izmantojot uzticību, aizturot šo personu nolūkā piespiest kādu trešo pusi, tas ir, fizisku vai juridisku personu vai personu grupu izdarīt kādu darbību vai atturēties no tās, izvirzot to par noteikumu ķilnieka atbrīvošanai [...]"; otro daļu izteikt šādā redakcijā: "Par tādām pašām darbībām, ja tās izdarītas pret nepilngadīgo vai ja tās izdarījusi personu grupa, vai ja tas izdarīts, lietojot ieročus vai sprāgstošas vielas [...]"; trešo daļu izteikt šādā redakcijā: "Par šā panta pirmajā un otrajā daļā paredzētajām darbībām, ja tās izraisījušas smagas sekas vai ja tās izdarītas pret mazgadīgo, vai ja tās izdarītas pret divām vai vairākām personām, vai ja tās izdarījusi organizēta grupa [...]".

*Larisa Doņina. Ķilnieku sagrābšanas norobežošana no citiem
pret personas brīvību vērstiem noziedzīgiem nodarījumiem*

Problems Related to Delimitation of Hostage Taking Criminal Offense from Other Criminal Offenses against Personal Liberty

Abstract

Hostage taking, same as terrorism, illegal drug trafficking and trafficking in fire-arms, is an crucial problem nowadays due to the scale of the crime and the degree of risk involved. Due to the fact that hostage taking as an autonomous offense in the examined laws and regulations exists recently, executive forces come across the perplexity of qualifying hostage taking, because in the Criminal Law taking of hostages, illegal deprivation of liberty and kidnapping has similar constituent elements.

Article explores hostage taking criminal offence's constituent elements and problems related to the delimitation of Section 154 of the Criminal Law from Section 152 and 153. Analyzing the subject, it was concluded that Criminal Law needs to improve legal norms regarding Section 154 of Criminal Law.

Keywords: Criminal Law, hostage taking, illegal deprivation of liberty, kidnapping, interpretation of legal norms.

Izmantotie avoti un literatūra

1. Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2012. gada 17. maija lēmums krimināllietā Nr. 11091008108, SKK-258/2012. Iegūts no: <http://at.gov.lv/files/uploads/files/archive/departament2/2012/skk-25812.doc> [sk. 18.06.2017.].
2. Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 2015. gada 10. marta lēmums krimināllietā Nr. 11221173012, SKK-33/2015. Iegūts no: <https://www.google.lv/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwioMJG38KnVAhUBG5oKHeKkB-cQFggkMAA&url=http%3A%2F%2Fat.gov.lv%2Ffiles%2Ffiles%2Fskk-33-2015.doc&usg=AFQjCNF1B Bp5FkOIyLWSptnbx6yDG-9jnA> [sk. 10.06.2017.].
3. Krastiņš, U., Liholaja, V. *Krimināllikuma komentāri*. Otrā daļa (IX–XVII nodaļa). Rīga, Tiesu namu aģentūra, 2016.
4. Krimināllikums: Latvijas Republikas likums: pieņemts 17.06.1998. un stājas spēkā 01.04.1999. (pamatredakcija). *Latvijas Vēstnesis*. 199/200(1260/1261), 08.07.1998. Iegūts no: <https://likumi.lv/doc.php?id=88966> [sk. 22.06.2017.].
5. Kriminālprocesa likums: Latvijas Republikas likums: pieņemts. 21.04.2005. un stājas spēkā 01.10.2005. *Latvijas Vēstnesis*. 74(3232), 11.05.2005. Iegūts no: <https://likumi.lv/doc.php?id=107820> [sk. 22.06.2017.].
6. Liholaja, V. *Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: Likums. Teorija. Prakse*. Otrās papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007.
7. Mežulis, D. *Personas krimināltiesiskā aizsardzība: slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu*. Rīga: Zvaigzne ABC (Poligrāfists), 2001.

*Larisa Doņina. Ķīlnieku sagrābšanas norobežošana no citiem
pret personas brīvību vēršiem noziedzīgiem nodarījumiem*

8. Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģijas 2014. gada 23. septembra spriedums krimināllietā Nr. 11096056613, KA04-0779-14/7.
9. Starptautiskā konvencija pret ķīlnieku sagrābšanu: starptautisks dokuments: pieņemta 17.12.1979. un stājas spēkā 14.12.2002. *Latvijas Vēstnesis*. 145(2720), 09.10.2002. Iegūts no: <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/824> [sk. 22.06.2017.].
10. Овчинникова, Г. В., Павлик, М. Ю., Коршунова, О. Н. *Захват заложника: Уголовно-правовые, криминологические и криминалистические проблемы*. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001.
11. Резепкин, О. Ю., Журавлев, И. А. *Захват заложника. Уголовно-правовая регламентация проблемы*. Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2003.